

SİLAHLI KUVVETLER VE ÇATIŞMAYA AKADEMİK ÇÖZÜM

Doç. Dr. Ian van der WAAG

*Stellenbosch Üniversitesi öğretim üyesi
Khas misafir araştırmacı*

İngilizce'den çeviren: N. Buket CENGİZ

Güney Afrika silahlı güçlerinin dönüşümü sürmektedir. Silahlı güçlerin bölgelerindeki çatışma çözümünde nasıl rol oynayacakları şeklindeki daha geniş soru, şimdi Güney Afrikalı ve Türkiyeli araştırmacılardan -Stellenbosch Üniversitesi'nden Doç. Dr. Ian van der Waag ile Andries Fokkens ve Kadir Has Üniversitesi'nden Doç Dr. Serhat Güvenç-oluşan bir proje ekibi tarafından inceleniyor.

Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle yaşanan değişimin hızı başdöndürücü oldu, bu durum Afrika'nın güneyi için de böyleydi. Güney Afrika, 20. yüzyılın ikinci yarısında haklarından mahrum bırakılmış siyah çoğunluğun silahlı mücadelesine ve tamamı olmasa da büyük kısmı Güneybatı Afrika-Angola ve Mozambik hattında gerçekleşen ve 23 yıl süren Sınır Savaşı'na (1966-1989) şahit oldu. Soğuk Savaş'ın tamamlanması ve "Kızıl (Sovyet) tehdit" in ortadan kalkması, Doğu Bloku birliklerinin 1989'da Angola'dan çekilmesi ve 1990'da Namibya'nın bağımsızlığına kavuşması ile bir araya gelerek çözümün ve Güney Afrika'da barışçıl dönüşümün öncüsü oldu. Çıksız gibi görünen düşük yoğunluklu çatışma, bölgesel payları taahhüt eden barışçıl sonuçlara dönüşürken Güney Afrika, kapsamlı bir çatışma çözümü sürecinden geçiyor.

1994'de çok ırklı bir demokrasinin oluşması, özellikle, bir zulüm mekanizması olarak görülen silahlı kuvvetlerde yoğun ve geniş kapsamlı değişiklik getirdi. 1994 sonrası savunma dönüşümü Güney Afrika'da Ulusal Savunma Gücü'nün (SANDF) kurulmasını ve Soğuk Savaş yapılarının hem ülkesel hem de Afrika içinde bölgesel olarak kabul edilebilir güçlere dönüşmesini sağladı. SANDF geçmişle radikal bir kopuş olacaktı: sivil güce tabi olacak, sadece yüksek anayasa (grundnorm) uyarınca konuşlandırılacak ve artık ilk kez Güney Afrika toplumunun tamamlayıcı bir parçası olarak tanınacak; ırksal ayrıcalığa dayalı bir kurumdan sadece liyakatın değerlendirildiği bir kuruma dönüşecekti. Uluslararası ve yerel değişim faktörlerine uyum; neredeyse sürekli politika ayarlamaları, yönetsel yeniden yapılandırma ve gücün yeniden tasarımı, silah yatırımları ve ekipman tablolarının ayarlanması, yeni operasyonlar için doktrin üretilmesi ve silahlı kuvvetlerin kültürel değerlerinde değişiklikleri beraberinde getirdi. Bu süreçler karmaşık ve kimi alanlarda hassas olagelmıştır.

Güney Afrika için, savunmanın dönüşümü ya da savunma politikasının Soğuk Savaş sonrası dünyaya uyarlanması çatışma çözümü sürecinin daha geniş kapsamıyla sıkı sıkıya bağlıydı. SANDF, 27 Nisan 1994'de, 1993 Geçici Anayasası kapsamında

en az sekiz gücün birleşimiyle kuruldu. Savunma gücünün 'küçültülmesi' ve 'doğru boyuta getirilmesi' nedeniyle, birleşim sürecini sınırlı bir asker terhis ve rasyonalizasyon takip etti.

Bugün SANDF'nin 78.725 tam zamanlı üyesi bulunuyor ve bunların çoğunluğu dört birime dağılmış durumda: Ordu (39,642), Hava Kuvvetleri (11,269), Donanma (7,431) ve Askeri Tıp Hizmetleri (8,804); 11.579 kişi de personel ve destek birimlerinde görev yapıyor. Güney Afrika bu noktada Savaş Dışı Askeri Harekat'a (OOTW) destek amaçlı ve özellikle de çokuluslu barış operasyonlarının parçası olarak kuvvet mevzilendirmek konusunda artan çağrılarla karşılaşılıyor. Güney Afrika barış operasyonları 1996'da iki subayın Bosna'daki Çokuluslu Birlik için görevlendirilmesiyle başladı ve 1998'de Lesoto'daki hayli zorlu müdahaleyle devam etti. Barış konuşlandırmaları 1999 sonrasında çeşitli Güney Afrika Kalkınma Topluluğu (SADC), Afrika Birliği ve Birleşmiş Milletler operasyonlarının parçası olan ve Lesotho, Burundi, Mozambik, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Komor Adaları, Orta Afrika Cumhuriyeti, Etiyopya ve Eritrea, Uganda, ve Sudan'da gerçekleşen konuşlandırmalarla büyük hız kazandı. Dahası, Güney Afrika, Afrika'da barışı tesis etmek ve sürdürmek hedefinin parçası olarak 2006'da kurulan güçler olan Afrika Yedek Birliği'ne (Afrika Birliği'nin acil müdahale gücü) ve ilişkili SADC birliğine destek oluyor. Güney Afrika bugün BM barış güçleri arasında 10. sırada yer alıyor. Rol tanımı bağlamında SANDF '[1] afet ve insani yardım operasyonlarında hayat, sağlık ya da mülk korunması; [2] gerekli hizmetlerin tedariki; [3] devletin, sosyo-ekonomik kalkınma amaçlı destek dahil olarak, herhangi bir birimine destek; ve [4] ulusal sınır kontrolü uygulamak' görevleriyle konuşlandırılabilir. İnsani ve kalkınmaya ilişkin misyonlara yapılan bu vurgu; 1970'ler, 80'ler ve 90'lar başlarındaki muharip ve daha ağır askeri rollere kıyasla belirgin bir farklılığa dikkat çekiyor.

Güney Afrika silahlı güçlerinin dönüşümü sürmektedir. Ancak, dönüşmekte olan SANDE, bir silahlı gücün nasıl, en başta bir dönüşüm aracı ve odağı olarak, hem bölgesel bir nirengi noktası hem de Afrika kıtasının başka yerlerindeki dönüşümsel değişim için bir etken olacağını göstermektedir. Silahlı güçlerin bölgelerindeki çatışma çözümünde nasıl rol oynayacakları şeklindeki daha geniş soru, şimdi Güney Afrikalı ve Türkiyeli araştırmacılardan, Stellenbosch Üniversitesi'nden Doç. Dr. Ian

van der Waag ile Andries Fokkens ve Kadir Has Üniversitesi'nden Doç Dr. Serhat Güvenç, oluşan bir proje ekibi tarafından inceleniyor. Britanya'da bulunan Coventry Üniversitesi tarafından yürütülen bir Çatışma Çözümü programının parçasını oluşturan projenin ekibi Çatışma Çözümü Liderliğinde Kıtalararası Değişim kapsamında Uluslararası Araştırma Kadrosu Değişimi (ICELCT) programına bu araştırma için verdikleri hibe nedeniyle teşekkürü borç bilir.

Proje ekibi aynı zamanda I. Dünya Savaşı'ndaki Tripolitania ve Filistin savaşları konusunda bir araştırma projesini başlatma konusunda da görüşmeler yapma fırsatı buldu. Eski Osmanlı vilayetlerinde yapılmış olan bu savaşlar, Batılı araştırmacılar tarafından "küçük performanslar" olarak görülüp kenara itilmiştir; ancak, bugün 21. yüzyılın anlaşmazlığının özellikleri olarak görülen birçok unsuru taşımaktadırlar: göreceli olarak küçük güçler, kontrgerilla operasyonlarının yaygınlığı, yerel vekaletlerin kullanımı ve güçlü asimetri öğeleri.

Umuyoruz ki, bu proje ICELCT'in hedeflerini tamamlar ve güçlendirir, aynı zamanda modern asimetrik çatışma ve çatışma çözümü alanındaki çalışmaların tarihsel derinliğini artırır. Araştırma ekibi; kapasite-inşasının genel hedeflerinin yansıması, transnasyonal transdisipliner uzmanlık ağları ile ilgili çeşitli konulardaki entelektüel soykütüğün geliştirilip güçlendirilmesi konularında da katkı sağlamayı arzulamaktadır. Proje kapsamında; bir değişim programı, Kadir Has, Coventry ve Stellenbosch üniversiteleri araştırmacılarından oluşan akademisyenler ağının oluşturulması, iki konferans (2014 ve 2015'te) ve önümüzdeki 18 ay içinde en az iki ortaklaşa makale yayını hedeflenmektedir.

¹Ian van der Waag, BA Hons (UPE), MA (Pretoria), PhD (Cape Town), Stellenbosch Üniversitesi Askerlik Bilimi Fakültesi'nde Askeri Tarih alanında doçent.

²Güneybatı Afrika toprakları 9 Temmuz 1915'ten itibaren Güney Afrika istilasına girmiş ve 21 Mart 1990'da Namibya Cumhuriyeti olarak bağımsızlığına kavuşmuştur.

³Savunma ve Emekli Askerler Birimi,

Yıllık Rapor FY 2012-2013: *Safeguarding South Africa for a Better Life for All* (Pretoria, 2013), 114.

⁴Savunma kanunu Bölüm 18 (2002'den 42.).